Mansnamnet *Ormʀ* är sparsamt belagt i inskrifterna: Sö 101 och U 345. Under medeltiden var det (enligt Lundgren) »rätt vanligt». Det sjätte namnet är **knakr** (B 311); läsningen är dock ej fullt säker (Bureus: **kiutr**, Aschaneus och Rhezelius: **kiakr**). Något sådant namn är f. ö. icke känt. Skrivningen **knakr** kan återge ett *Knagʀ* eller *Knakʀ*, *Knaggʀ* eller *Knakkʀ*, vilketdera kan ej avgöras. Från medeltiden upptar Lundgren ett *Knagg* (belagt i en småländsk urkund).

U 628 är enligt Brate ristad av Fot. Han påpekar särskilt den slående likheten i ornamentik mellan U 628 och den av Fot signerade runstenen L 204 Danmarks kyrka. Attributionen av U 628 förefaller övertygande.

629. Grynsta backe, Svarsta, Håbo-Tibble sn.

Pl. 10.

Litteratur: B 308, L 29, D 1: 14. J. Bureus, Runakänslanäs läräspan (1599), F a 6 s. 56 n:r 65 (Bureus' egen uppteckning), s. 101 n:r 38 (Aschaneus), s. 179 n:r 71 (Rhezelius), F a 10: 2 n:r 9, F a 5 n:r 393, F a 1 s. 88; M. Aschaneus, F b 18 s. 309—310; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 208; P. Elvius och J. Arenius, De Fierdhundria (diss., 1717), s. 102; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 452, 2, s. 460, Acta Literaria Sveciæ 1730, s. 92; R. Dybeck, Reseberättelse 1859, s. 2; UFT h. 1 (1871), s. 67; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 50 H. Alm, Fornlämningar i Håbo-Tibble socken, 1924 (hs i ATA), s. 5.

Äldre avbildningar: Bureus, kopparstick (i Runakänslanäs läräspan och F a 10: 2); Aschaneus, teckning (i F b 18); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 308); Dybeck a. a.; O. Juel foto (i v. Friesens samlingar, UUB).

Runstenen står i en skogsbacke 1,2 km Ö om Vallby gård, 80 m. Ö om torpstället Grynsta, som ligger på Svarsta ägor, 5 m. NV om den lilla vägen, som går ned till Sigtunafjärden och gamla färjstället. Ristningen vetter mot vägen, sålunda mot SÖ. Platsen är angiven på Geologiska kartbladet »Sigtuna» och på Ekonomiska kartan över Håbo härad (1860).

Runstenen har stått på samma plats, så länge den har varit känd, d. v. s. från början av 1600-talet. Bureus anger platsen sålunda: »Mot Sichtuna vid Grimsta i Tybbele Sokn vidh nöthusen» (F a 6), »Vidh Hohlunda [ändrat till: Höhlunda] i Tybbela sokn», senare tillagt: »Grimstad» (F a 10: 2), »Grimstad, mot Siön» (F a 5); Aschaneus: »Widh Grimstad Skog på wäghen til siös åt Håglunda båtehus uti Tijbbele Sokn, ståtlig uthuggen med 2 drakar, medh hvar sitt barn i sine klor och en Hök mitt millan dem» (F a 6); »Tibbele Sochn» (F b 18). Rhezelius: »Widh Grynsta i backan» (F a 6). — *Ransakningarna*: »Och i Grynsta backan emellan grinden och Torpet, ähr och een Runsteen medh uthugne bokstafwer.» Peringskiöld, *Monumenta*: »Grynsta Backe på Svarsta ägor moot Skarfwen Siön i tibble socken» (B 308: »Grynsta backe», L 29: »Svarsta ägor, Grynsta backe, mot sjön Skarfven»). — O. Celsius undersökte stenen den 6 aug. 1728. Han anger platsen sålunda: »Vallby och Tibble S^{n} vid wägen uthmed Grimsta by» (F m 60: 1), »Tibble Sochn och Vallby. Vid torpet Ryttarhof ofvan för gärdet icke långt från Grimsta» (F m 60: 2), »In Paroecia Tibble, et pago Wallby» (Acta Lit. Suec.). Celsius har därjämte (i F m 60: 2) gjort följande anteckning: »I denne Sommar eller förleden Våhrtid hafva tvenne gemene personer och fulle rest der fram och med en sten bortslagit ett st. af stenen, hvarest stodo dhe runorna **tain**. Stycket låg der ännu qvar, och jag tog det med mig till Upsala.» — Dybeck antecknar i sin Reseberättelse 1859: »Runstenen i Svansta (sic!) backe, Lilj. 29, finnes, men inskriften är förderfvad genom upphuggning.» I *Sverikes runurkunder* lämnar han följande meddelanden: »Grynstad och Svarstad små lägenheter ligga nu under Vallby gård och namnen äro föga kända. Runstenen står lutande i en däld, som stupar utför den sluttande stranden ned till Sigtunafjärden. En urgammal smal körväg, hvilken nu blott vintertid begagnas och som slutar vid stranden, stryker förbi stenens ristade sida. Ristningen är genom sednare upphuggningar förderfvad.» — Beskrivningen till Geologiska kartbladet »Sigtuna» (1865): »vid Gryta vid den

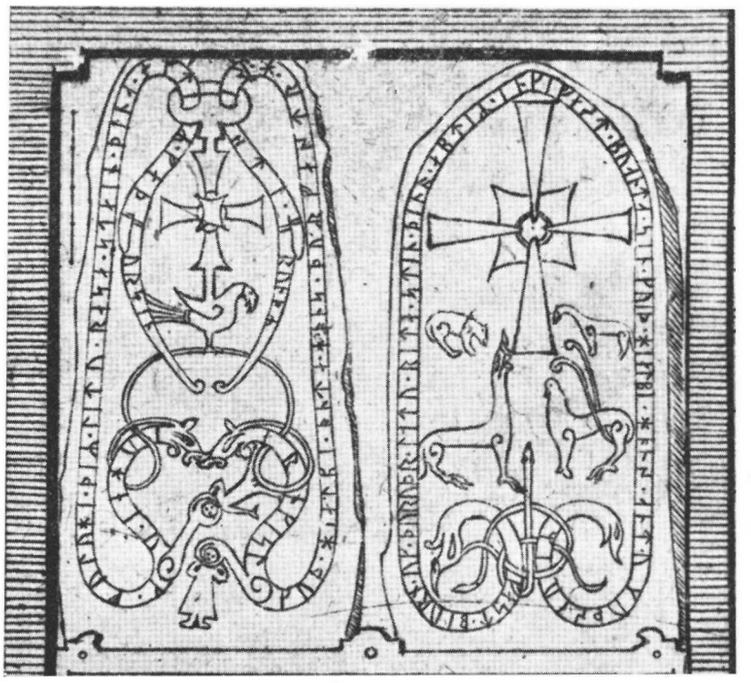

Fig. 24. U 629. Svarsta, Håbo-Tibble sn (t. v.) och L 90 Måsta, Balingsta sn (t. h.). Efter kopparstick av Bureus 1599, i förstoring.

väg, som går ned mot Sigtunafjärden, en stående.» »Gryta» är uppenbarligen ett fel för Grynsta. — H. Alm (1924): »Grynsta. Runsten, i N skogsbrynet på höjden, där vägen går ned mot gamla färjstället. 12 m. SV runstenen ett vällagt gravfält, bestående av en hög (tvärmått 3,9 m., $^1/_2$ höjd 20 cm., grop i mitten), 4 runda och 5 fyrsidiga stensättningar, av de senare ett tretal dubbla, dessutom ett 3-tal skadade runda stensättningar. Gravfältets utsträckning är omkr. 30 m.»

Av allt att döma står runstenen kvar på ursprunglig plats.

Gråblå granit. På den ristade framsidan är ytan svagt rostfärgad. Höjd 2,25 m., bredd 1,17 m. Ristningen är omsorgsfullt utförd och tydlig. En del ornament, särskilt de båda människofigurerna, äro dock svagare, med finare linjer.

Inskrift (med det inom [ ] supplerat efter äldre läsningar):

+ **iluhi ᛁ nuk ᛁ fuluhi ᛁ þiʀ litu ᛁ rasa ᛁ s[tain :] þino + aftiʀ foþur sin**
5 10 15 20 25 30 35 40 45

+ **arnkisl ᛁ k[uþ · h]ia[l]bi · onta hons × þurfastr hristi runoʀ**
50 55 60 65 70 75 80 85 90

Illugi ok Fullugi þæiʀ letu ræisa stæin þenna æftiʀ faður sinn Arngisl. Guð hialpi anda hans. Þorfastr risti runaʀ.

»Illuge och Fulluge de läto resa denna sten efter sin fader Arngisl. Gud hjälpe hans ande. Torfast ristade runorna.»

Till läsningen: Sk äro ofta svaga och osäkra. Sk + framför 1 **i** och framför 48 **a** äro sannolika. Bst i 2 **l** är svag. Bst i 6 **n** är osäker; den synes dock snarare ha riktningen av bst i runan **n** än i **a**. Mellan 12 **u** och 13 **h** har ristaren hoppat över ett stycke av ristningsytan, där den är ojämn. 14 **i** är icke stunget (som i B 308). Icke stungna äro 16, 19 **i**, 51, 55 **k**. Intet sk efter

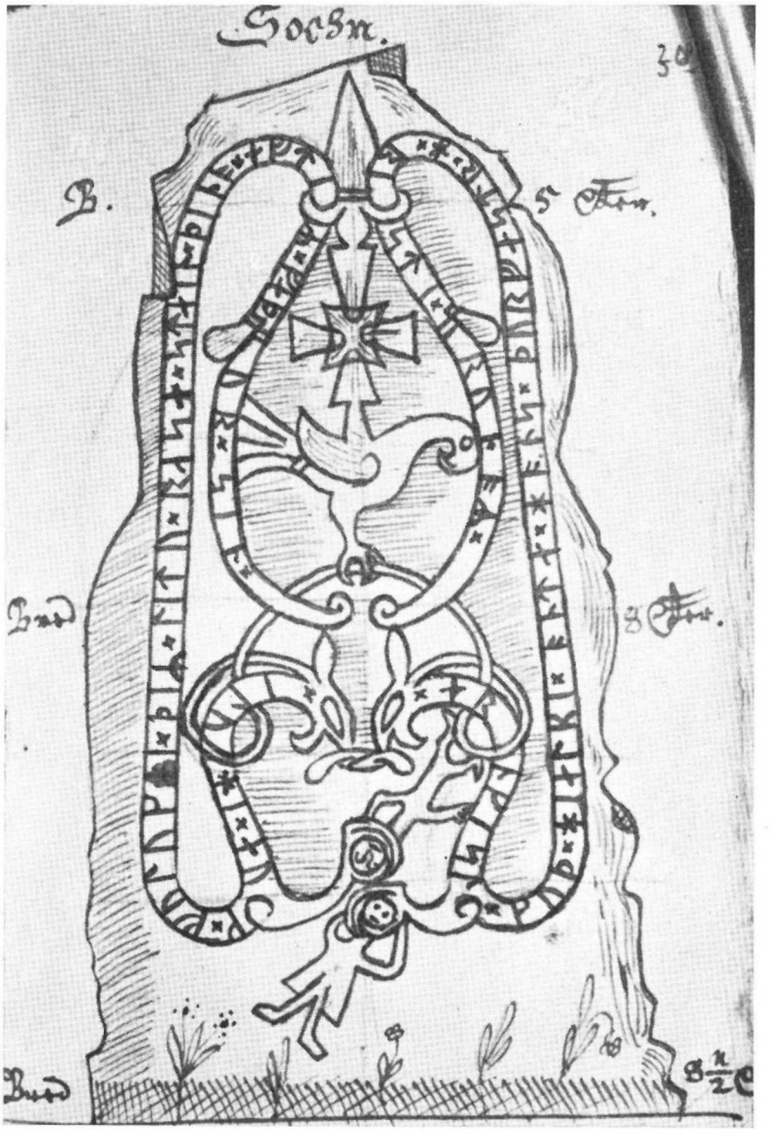

Fig. 25. U 629. Svarsta, Grynsta backe, Håbo-Tibble sn. Efter teckning av Aschaneus.

17 ʀ, 39 ʀ, 44 **r**, 47 **n**, 67 **a**, 79 **r**, 85 **i** och 90 ʀ. Ovanför 26 **s** är ett stycke av stenen utmed v. kanten avslaget (jfr ovan anteckning av O. Celsius). Av 27 **t** och 30 **n** finns endast nedersta hälften i behåll. 28—29 **ai** äro helt borta. Övre delen av 31—32 **þi** saknas. 33 **n** och 34 **o** ha bst endast på h. sidan av hst. 41 **o** har tvärtom bst på v. sidan av hst. Den övre bst skär dock något över hst. Båda bst äro fullt tydliga och säkra. Ett stycke är avslaget nedtill på h. sidan, varigenom runorna 56—58 **uþ · h** ha gått förlorade. Bst saknas alldeles på 61 **l**, och det förefaller tvivelaktigt, om någon sådan har funnits huggen. 64 och 69 **o** äro tydliga; liksom 34 **o** ha de bst endast på h. sidan av hst. Detsamma gäller om 65 och 70 **n**. Nedre stapeln i 71 **s** är uppdragen till övre ramlinjen, varigenom runan har fått utseendet ᛋ. 80 **h** är tydligt. 88 **n** och 89 **o** ha bst endast på h. sidan av hst.

Bureus (1599): 1—14 **iuhei · uk · fuluhi**, 31—34 **þina** (F a 6: **þino**), 41 **a**, 55—63 **kuþ · hialbi**, 64 **o**,

Fig. 26. U 629. Svarsta, Grynsta backe, Håbo-Tibble sn. Efter B 308.

69 **o**, 80 **h**, 89 **o**. — Aschaneus (F b 18): 1—14 × **iluhi** × **auk** × **fuluki** (F a 6: **fuluhi**), 31—34 **þino**, 41 **a**, 51—63 **kuþ** × **hialbi**, 64 **o**, 69 **o**, 80—85 × **h** × **risti**, 89 **o**. — Rhezelius (F a 6): 1—14 **iluki** × **auk** × **fuluki**, 22—25 **raisa**, 31—34 **þino**, 41 **a**, 51—63 **kuþ** × **hialbi**, 64 **o**, 69 **o**, 80—85 × **h** × **risti**, 89 **o**. — Hadorph och Leitz (B 308): Intet sk. framför 1 **i**. 1—14 **iluhi · auk fuluhe**, 31—34 **þino**, 41 **o**, 51—63 **kuþ · hialbi**, 64 **o**, 69 **o**, 80—85 **hristi**, 89 **o**. — O. Celsius (F m 60): 1—14 + **iluhi auk · fuluhi**, 26—34 **stain · þino**, 41 **o**, 55—63 **kuþ hialbi**, 64 **o**, 69 **o**, 80—85 **hristi**, 89 **o**. Celsius anmärker om r. 41: »**a** uthi fadur förhuggit» och om 71 **s**: »**s** i hons förhuggit». — Dybeck: 1—14 × **iluhi · auk · fuluhe**, 26—34 **s . . . þino**, 41 **o**, 55—63 **k . . . ialbi**, 64 **o**, 69 **o**, 80—85 **hristi**, 89 **o**.

Om betydelsen av runan 80 **h** har Aschaneus haft sina funderingar, vilket framgår av en anteckning i F a 6 (s. 101): »Denne Durfaster fins och hafva många runor rest: Detta **h** är hans wedernampn, Och merker så mykit som *hök*, efter ther står en Hök på stenen.» I marginalen har Bureus härtill anmärkt: »ejus judicium, quod improbo». — I F a 5 har efter inskriften följande tillagts: »Dänne Stenen fins afritat ståndande uti främsta rumet bland Tijo, på Rune Tavlan, där de twänne LindOrmarne hålla hvar sit hion (han och hon) i kloerne. Der och en

Örn står under korset. Örn Gisles wapn.» Denna anteckning är emellertid överkorsad, och i marginalen har senare tillskrivits: »uppå denne stenen hålla lindormarne hvardera ett menniskoliknelse i klorne men en örn står under korset som påminner Örngisles nampn.» — Efter Rhezelius' läsning (F a 6) er tillagt: »Der dän Höken står upå och bär et kors och 2 ormar spenna hvar sin karl och kunu.»

Om namnen *Illugi* och *Fullugi* se U 41. Namnet *Arngisl* är icke säkert belagt från någon annan inskrift. Jfr dock Sö 274. Från medeltida källor anför Lundgren ett par belägg på *Arngisle* och *Arnisl*.

Ristningen på U 629 har en ovanlig och synnerligen intressant ornamentik. De båda rundjuren hålla i sina klor två människofigurer, av vilka den ena genom sin dräkt torde vara kännetecknad som en kvinna. Mitt på stenen framträder en skickligt tecknad fågel, förmodligen en örn. Han bär på sin rygg ett kors. Fågeln och korset äro smakfullt inkomponerade i den av de båda runslingorna uppbyggda ramen. Den i mönstret för övrigt förhärskande symmetrien bryts på ett effektfullt sätt av de båda människofigurerna med deras våldsamma rörelser. Någon symbolisk betydelse torde dessa figurer knappast ha. Det är konstnärlig lek av ristaren, som tydligen haft lust för det mera ovanliga. Detsamma kan då också vara fallet med fågeln. Ristaren kände säkerligen till motivet från andra runstenar (t. ex. U 257, ristad av Fot).

Ristarens namn är Torfast. Han har dessutom utfört U 599, kanske också L 300 Funbo kyrka, såsom Brate antager. Likheterna mellan U 599 och U 629 äro slående. Brate påpekar förekomsten av en fågel, det sällsynta bruket av **hr** i början av ordet 'ristade' (**hriti** U 599, **hristi** U 629) och den vacklande beteckningen av *a*-ljudet med **a** och med **o** (**orniutr**, **þurfostr**, **runoʀ** U 599, **þino**, **foþur**, **onta**, **hons**, **runoʀ** U 629). Alldeles oavsett den något osäkra läsningen av **o** i **foþur**, kan sålunda denna form i U 629 icke åberopas som stöd för u-omljud i ack. *faður*. Därjämte böra givetvis framhållas de allmänna likheterna i ornamentiken, särskilt de båda rundjurens huvud, de sammanvuxna nackflikarna och de långsträckta stjärtspiralerna. Slutligen tycks det vara karakteristiskt för Torfast, att avståndet mellan runorna är mycket ojämnt. Än stå de ganska tätt, än lämnar han ganska stora tomrum; de mest påfallande i U 629 äro mellan 12 **u** och 13 **h** och mellan 75 **f** och 76 **a**.

Eftersom ristarens identitet sålunda är ställd utan allt tvivel, bör man lägga märke till att han använder olika former av pronomenet 'denne': **þinsa** U 599, **þino** U 629.

630. V. Tibble, Håbo-Tibble sn.

Pl. 11.

Litteratur: B 309, L 26, D 1: 15. J. Bureus, F a 6 s. 99 n:r 29 (Aschaneus); Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 207; UFT h. 1 (1871), s. 67; P. J. Lindal, Forskningar i Sigtuna-ängden 1875 (ATA); H. Alm, Fornlämningar i Håbo-Tibble socken, 1924 (hs i ATA), s. 27.

Äldre avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 309).

Runstenen står i nordöstra sluttningen av en skogshöjd med gravhögar, omkr. 400 m. NÖ om Skråmsta. Ristningen vetter mot N. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Fånö» och på Ekonomiska kartan över Håbo härad (1860).

Runstenen finnes upptagen i Bureus' anteckningsbok F a 6 (efter Aschaneus) men har av någon anledning ej kommit med i den renskrivna samlingen F a 5. Platsen säges vara: »Widh Skråmstadh kyrkiostijgh i Tybbela S.» Enligt *Ransakningarna* fanns »i Wästertibele Hagan Een Oprester steen». Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften »Wester Tibbla Biörkhage» och överst på sidan står: »Wäster Tibbela hage i Biörkebacken» (B 309: »Wäst. Tible Hage», L 26: »V. Tible hage»). Dybeck: »Östra delen af Vest-Tible södra skogshage upptages af smärre